

Szent István Egyetem
Állatorvos-tudományi Doktori Iskola
Budapest

**A FULVOSAV ÉS A HUMINSAV BIOLÓGIAI
HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA PATKÁNYOKON**

PhD értekezés tézisei

Dr. Vucskits András Valentin

2014

Szent István Egyetem

Állatorvos-tudományi Doktori Iskola

Budapest

Témavezetők és témabizottsági tagok:

Dr. Szabó József, MTA doktora

Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar

Állattenyésztési, Takarmányozástani és Laborállat-tudományi Intézet

témavezető

Dr. Hullár István, mg. tud. kandidátusa

Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar

Állattenyésztési, Takarmányozástani és Laborállat-tudományi Intézet

társ-témavezető

Dr. Szigeti Gábor, mg. tud. kandidátusa

témabizottsági tag

Dr. Veresegyházi Tamás, áo.-tud kandidátusa

Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar

Élettani és Biokémiai Tanszék

témabizottsági tag

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
2. Célkitűzések	5
3. Anyag és Módszer	6
3.1. Első kísérlet	6
3.2. Második kísérlet	8
4. Eredmények	9
4.1. A fulvosav és a huminsav hatása az immunizált állatok súlygyarapodására, takarmányfogyasztására és fajlagos takarmány-felhasználására	9
4.2. A fulvosav és a huminsav hatása a patkányok immunválasz-készségére	10
4.3. A fulvosav és a huminsav hatása a bélflórára és egyes alkotóira (<i>in vivo</i> és <i>in vitro</i>)	10
4.4. A fulvosav és a huminsav hatása a vérplazma vasredukációs képességére (FRAP) és az AST aktivitására	10
4.5. A fulvosav és a huminsav hatása a pajzsmirigy működésére	11
4.6. A fulvosav és a huminsav hatása a vastagbéltartalom, valamint egyes szervek (máj, vese, csont, szőr) Fe-, Cu-, Zn- és Mn-koncentrációjára	11
5. Következtetések	12
6. Új tudományos eredmények	14
7. A doktori kutatás eredményeinek közlése	15
8. Köszönetnyilvánítás	17

1. Bevezetés

Az iparszerű takarmányozásban a hozamfokozó antibiotikumok betiltása (2006) miatt új, környezetbarát, természetes hozamnövelőkre van szükség. Ilyen célból számos anyaggal kísérleteznek a kutatók (pl.: probiotikumok, prebiotikumok, növényi alapú immunstimuláns hozamfokozók stb.). Ezen anyagok hatékonysága azonban nem közelíti meg az antibiotikumokét. Ebből következően, jelenleg nincs olyan készítmény, amivel teljes mértékben helyettesíteni lehetne a hozamfokozó antibiotikumok komplex hatását.

A probléma megoldása szempontjából új megközelítést jelenthetnek a humuszanyagok és azok sói a humátok, melyek mindenütt előfordulnak a természetben, nagy biológiai aktivitással rendelkeznek, és már az ókor óta használatosak a humán gyógyászatban.

A humuszanyagoknak az állatok egészsége és a hozamnövelés szempontjából előnyösnek tartott tulajdonságait a következőkben foglalhatjuk össze: baktericidek, viricidek, gyulladáscsökkentők, toxinkötők, adszorptívok, antioxidánsok, immunstimulánsok, javítják a mikroelemek felszívódását, továbbá csökkentik a nehézfémek toxicitását.

A felsoroltak bizonyítására vonatkozóan azonban csak kevés objektív vizsgálat áll rendelkezésre. A humuszanyagok nem csak pozitív módon befolyásolják a szervezet működését. Ismertek olyan élettani folyamatok melyekre negatív hatással vannak, mint például a pajzsmirigyműködés.

Vannak olyan biológiai paraméterek (pl. a gazdasági mutatók) melyekkel kapcsolatban ellentmondásos eredmények találhatók a szakirodalomban. Ezek egyik oka az lehet, hogy a különböző eredetű humuszanyagok eltérő koncentrációban tartalmaznak fulvosavat (FA) és huminsavat (HA), valamint fémtartalmuk is más. Rendelkezésre állnak azonban olyan kémiai módszerek, amelyekkel a humuszanyagokból jól meghatározható „sztenderd” FA-, illetve HA-frakció különíthető el a kiindulási anyagból. Ilyen alapanyag a – hazánkban, Dudar község mellett bányászott – leonarditból előállított termék, a Dudarit.

Az előzőekben leírtak alapján egy olyan vizsgálat sorozat elvégzését tartottam indokoltnak, amelyben pontos kísérleti adatokat kaphatunk arról, hogy a humuszanyagok melyik fő alkotórészéhez (a Dudaritból kivont fulvosavhoz FA_D, vagy huminsavhoz HA_D) és milyen mértékben köthető – az irodalomban említett – hozamfokozó hatás. Fontosnak tartottam annak megállapítását is, hogy magyarázható-e a hozamfokozó hatás a szakirodalom alapján jelentősnek ítélt biológiai hatásokkal, illetve számolnunk kell-e az FA_D és a HA_D hozamfokozóként történő felhasználásakor állategészségügyi szempontból negatív hatással. Mindezek szem előtt tartásával terveztem meg vizsgálataimat.

2. Célkitűzések

A PhD munka keretében két kísérletet végeztem.

Az első kísérlet célja az volt, hogy választ kapjak az alább felsorolt kérdésekre.

- Befolyásolja-e az FA_D és a HA_D az ovalbuminnal immunizált patkányok takarmányfelvételét, testsúlyát, súlygyarapodását és fajlagos takarmány-felhasználását?
- Azonos vagy eltérő az FA_D és a HA_D hatása a gazdasági paraméterekre, és oka lehet-e az esetleges eltérő hatás a szakirodalomban található ellentmondásoknak?
- Melyik humuszanyag-frakcióhoz (FA_D és/vagy HA_D) köthető és milyen mértékben az irodalomban közölt immunstimuláns hatás?
- Mi az optimális dózisa az aktív anyagnak (FA_D és/vagy HA_D)?
- Befolyásolja-e a takarmány FA_D- és HA_D-kiegészítése az egyes – a fő, kísérő- és maradványflórához tartozó – baktériumcsoportok (tejsavtermelők, coliformok és szulfitredukáló anaerob rothasztók) számát a kísérleti patkányok vastagbél-tartalmában?
- Módosítják-e a tesztanyagok a bélflóra egyensúlyi állapotát?
- Hat-e az FA_D illetve a HA_D a vérplazma vasredukációs kapacitására?
- Van-e májkárosító hatásuk (AST-aktivitás vizsgálata, szövettan)?
- Hat-e az FA_D, illetve a HA_D a vérplazma TSH, T₃, T₄ koncentrációjára és a T₄/T₃-hányadosra?
- Melyik humuszanyag frakcióhoz köthető az esetleges hatás?
- Befolyásolja-e az immunstimuláció céljából adott FA_D és HA_D a Fe, Cu, Zn és Mn koncentrációját a vastagbél-tartalomban és a vizsgált szervekben (máj, vese, combcsont, szőr)?
- Amennyiben igen, azonos vagy eltérő hatású-e a két vizsgálati anyag?
- Dózisfüggő-e az FA_D, illetve a HA_D hatása bármelyik vizsgált parameter esetében?

A második kísérlet célkitűzései az alábbiak voltak.

- Az immunológiai eredményeinek ellenőrzése az első kísérletben megállapított optimális dózissal.
- Annak megállapítása, hogy növeli-e – a humorális mellet – a celluláris immunválasz intenzitását is az FA_D illetve a HA_D és hatnak-e az immunválasz időbeli lefolyására.

3. Anyag és Módszer

3.1. Első kísérlet

A kísérletet CRL:(WI) BR törzsből származó, SPF, hím, választott patkánnyal végeztem. A 8 kísérleti csoportban a kontrolltápot az alábbiak szerint egészítettem ki a tesztanyagokkal:

- kontroll,
- kontroll + 0,1% FA_D,
- kontroll + 0,2% FA_D,
- kontroll + 0,4% FA_D,
- kontroll + 0,8% FA_D,
- kontroll + 0,1% HA_D,
- kontroll + 0,2% HA_D,
- kontroll + 0,4% HA_D,
- kontroll + 0,8% HA_D.

A kísérlet 2. napján 200 µg ovalbumint, 400 µl komplett Freund adjuvánst és 400 µl foszfátpuffer-oldatot tartalmazó szuszpenzióval, intraperitoneálisan immunizáltam a patkányokat. Az állatok testsúlyát és takarmányfogyasztását hetente háromszor mértem.

A tesztanyagok előállítása során a Bakony-hegységben lévő Dudar község közelében bányászott, 10% Dudarittartalmú port az IHSS (International Humic Substance Society) által elfogadott standard módszerrel választják szét FA_D-ra és HA_D-ra, amivel kémiaiilag tiszta FA_D és HA_D állítható elő.

A kísérleti állatok tartási körülményei és kezeléseinek lebonyolítása megfeleltek az EGK 86/609 irányelvében foglaltaknak. A kísérletet a hatályos magyar állatvédelmi törvényben (XXVIII/1998-FVM) foglaltak szerint végeztük.

A vizsgálatok elvégzését a 49116 sz. OTKA- és a 15939 sz. NKB-pályázatok tették lehetővé.

Az ellenanyag-titer meghatározása

A vizsgálatot az MGSZH Állategészségügyi Diagnosztikai Igazgatóságának Virologiai osztályán végeztem ELISA-módszerrel. A lemezeket Multiskan MS Primary EIA V. 1.8-0 berendezéssel és szoftverrel 450 nm-en értékeltem ki.

A vastagbél-tartalom-minták feldolgozásának elve

A mintákat aseptikus körülmények között, üvegbottal homogenizáltam, majd azokból csoportonként 10-10 g-ot mértem ki, amelyeket 90 ml steril hígító folyadékban egyenletesen szuszpendáltam. Így 1:10 arányú alaphígítású vizsgálati anyaghoz jutottam.

Az alaphígítású mintából kiindulva decimális hígítási sort készítettem. Célszerűen úgy jártam el, hogy 2 ml 1:10-es hígítású szuszpenziót 18 ml steril hígító folyadékkal homogenizáltam (1:100-as hígítás). A további hígítások (1:1000-es, 1:10000-es, stb.) úgy készültek, hogy az előző hígítás egy térfogategységét kilencszeres mennyiségű hígító folyadékkal homogenizáltam az ISO 6887-1:1999. szabványban rögzítettek szerint.

A decimális hígítási sorokká alakított vastagbél-tartalom-suszpenziókból a tejsavtermelő mikrobák, a szulfitredukáló anaerobok (clostridiumok) és a coliform baktériumok grammonkénti telepképző számát (colony forming unit, CFU) határoztam meg.

FRAP

A vérplazma antioxidáns-kapacitását a plazma vasredukáló képességének spektrofotometriás mérésével (FRAP-módszer) határoztam meg.

AST

A minták AST-aktivitását a Diagnoszticum Rt. (Magyarország) reagenskészlete segítségével határoztam meg.

A T₃ és T₄ meghatározása

A plazma T₃- és T₄-szintjének meghatározása a Magyar Izotóp Intézet által kifejlesztett ¹²⁵I-3 coated-spec, -RIA kitékkel történt.

A TSH meghatározása

A vérplazma rTSH-szintjének meghatározását a Magyar Izotóp Intézet végezte RIA-módszerrel.

A minták mikroelem-tartalmának meghatározása

A minták vas-, cink-, réz- és mangán-koncentrációjának vizsgálatát Carl Zeiss Jena AAS3 típusú atomabszorpciós spektrométerrel végeztük.

Statisztikai analízis

Az adatok elemzésére egytényezős varianciaanalízist (ANOVA), LSD-tesztet és Dixon-féle próbát végeztünk STATISTICA 6 (Statsoft, Inc. 2003) szoftvercsomaggal.

3.2. Második kísérlet

A kísérletben az első vizsgálat alapján az immunizálás szempontjából optimálisnak (0,4%) bizonyult FA_D- illetve HA_D-koncentrációval dolgoztam az alábbi elrendezés szerint:

- Kontroll,
- 0,4% FA_D,
- 0,4% HA_D.

A kísérlet második napján immunizáltam az állatokat (150 µg ovalbumin 150 µl inkomplett Freund adjuváns és 150 µl foszfátpufferoldat szuszpenziójával sc.).

Ellenanyagtiter-vizsgálat

A vizsgálatot a Szent István Egyetem Járványtani és Mikrobiológiai tanszékén ELISA-módszerrel végeztem. A lemezek kiértékelése Multiskan MS Primary EIA V. 1.8-0 berendezéssel és szoftverrel 450 nm-en történt.

Limfocitastimulációs vizsgálat

A celluláris immunválaszt *in vitro* limfocitastimulációs teszttel (LST) végeztem.

Szövetteni vizsgálat

Az Országos Állat-egészségügyi Intézetben hisztometriai analízist végeztek az állatok különböző vékonybélszakaszaiból eltávolított mintákon, valamint a lép limfoidsejtes zónáin.

4. Eredmények

4.1. A fulvosav és a huminsav hatása az immunizált állatok súlygyarapodására, takarmányfogyasztására és fajlagos takarmány-felhasználására

Takarmányfelvétel

Nem volt szignifikáns különbség abban az esetben, amikor a kontrollt az egyes kísérleti csoportokhoz hasonlítottam, sem a kísérleti csoportok egymással történő összevetésekor.

Az alkalmazott dózisokat összevonva, egy-egy csoportként elemezve az FA_D- illetve a HA_D-kiegészítés hatását, azt tapasztaltuk, hogy az FA_D-nak és a HA_D-nak a takarmányfelvételre kifejtett hatása a 15. és 21. nap közötti időszakban és a kísérlet teljes időtartamára nézve szignifikánsan ($p < 0,05$) eltért egymástól. Az FA_D-csoportban, mindkét időintervallumban szignifikánsan ($p < 0,05$) kisebb volt a takarmányfelvétel a HA_D-csoportéhoz képest. A kontrollhoz viszonyítva viszont egyik esetben sem volt szignifikáns eltérés.

Testsúly és súlygyarapodás

Nem volt szignifikáns különbség abban az esetben, amikor a kontrollt az egyes kísérleti csoportokhoz hasonlítottam, sem a kísérleti csoportok egymással történő összevetésekor.

Az alkalmazott dózisokat összevonva, egy-egy csoportként elemezve az FA_D- illetve a HA_D-kiegészítés hatását, azt tapasztaltuk, hogy a 15-21. nap között az FA_D-s kiegészítést fogyasztó egyedek súlygyarapodása szignifikánsan ($p < 0,05$) kevesebb volt mind a kontrollnál, mind a HA_D-s csoportnál.

Fajlagos takarmány-felhasználás

Nem volt szignifikáns különbség abban az esetben, amikor a kontrollt az egyes kísérleti csoportokhoz hasonlítottam, sem a kísérleti csoportok egymással történő összevetésekor.

Az alkalmazott dózisokat összevonva, egy-egy csoportként elemezve az FA_D- illetve a HA_D-kiegészítés hatását, azt tapasztaltuk, hogy csak a 8-14. nap között volt eltérés az egyes csoportok között, amely időszakban az FA_D-s csoport fajlagos takarmány-felhasználása szignifikánsan ($p < 0,05$) jobb volt a kontroll- és a HA_D-kiegészítésű takarmányt fogyasztó csoporténál. A kísérlet teljes időtartamára vonatkoztatva viszont az FA_D már szignifikáns ($p < 0,05$) mértékben rontotta a fajlagos takarmány-felhasználást a kontrollhoz képest.

4.2. A fulvosav és a huminsav hatása a patkányok immunválasz-készségére

Első kísérlet

A 0,4%-ban alkalmazott FA_D és HA_D egyaránt szignifikánsan ($p < 0,05$) növelte a patkányok szérummintáiban az ovalbumin ellen termelődött ellenanyagszintet.

Második kísérlet

A 0,4% FA_D és HA_D kiegészítés a kísérlet 14. napjára több, mint 50%-al növelte a szérumban mérhető ellenanyag-koncentrációt. A kísérlet végére (26. nap) a 0,4%-ban alkalmazott FA_D több, mint 2,5-szörösére, a HA_D pedig majdnem 2-szeresére növelte a szérumban mérhető ellenanyag-koncentrációt a kontroll csoporthoz képest.

Sem az FA_D sem a HA_D nem befolyásolta a vizsgálat időpontjában az ovalbumin elleni celluláris immunválasz intenzitását.

Nem volt eltérés a bélnyálkahártyát borító hámsejtek, a kehelysejtek vagy a kötőszöveti rétegek (stratum villosum, propria, submucosa) szöveti képében. Az ileumban, a metszési sík függvényében is fellelhető limfoid folliculusok hiperpláziáját (a limfoblasztsejtekből felépülő centrum germinatívumok átlagos átmérője) lehetett látni. A FA_D-val vagy HA_D-val kezelt állatok esetében a limfoid képletek mérete lényegesen meghaladta (800-900 μm) a kontrollnál mért értéket (300-400 μm).

az FA_D-val és HA_D-val kezelt patkányok lépében a marginális („B”-dependens) limfoblastokból felépülő limfoid sejtzóna átlagos vastagsága 150-200 μm -re növekedett a kontroll (100-120 μm) méreteihez képest. A kísérleti csoportokban – a kontrollhoz képest – lényegesen nagyobb átmérőjű centrum germinatívumokat lehetett felismerni. A periarteriolaris („T”-dependens), kis limfocitákból felépülő zónaméretében nem tapasztaltunk eltérést a kontrollhoz képest.

4.3. A fulvosav és a huminsav hatása a bélflórára és egyes alkotóira (*in vivo* és *in vitro*)

Mindkét humuszanyag-kiegészítésű rendszerben a kimutatási határ (10^2 CFU/g) alá csökkent a szulfitredukáló anaerob csírák száma, amely a kontrollhoz képest több mint 2 nagyságrendű bélflóra-eltolódást jelent.

4.4. A fulvosav és a huminsav hatása a vérplazma vasredukációs képességére (FRAP) és az AST aktivitására

Az FA_D és a HA_D nem befolyásolta szignifikáns mértékben a patkányok vérében mérhető vasredukációs képességet és AST-aktivitást.

A kezelt és a kontrollpatkányok májának szöveti képében nem volt eltérés.

4.5. A fulvosav és a huminsav hatása a pajzsmirigy működésére

Vizsgálataink azt mutatták, hogy sem az FA_D, sem a HA_D nem befolyásolta szignifikáns mértékben a vérplazma TSH-, T3- és T4-koncentrációját, valamint a T4/T3-hányadost, bár az FA_D esetében a TSH-koncentráció a dózissal szignifikáns korrelációban növekedett, a T4/T3-hányados pedig csökkent.

4.6. A fulvosav és a huminsav hatása a vastagbél tartalom, valamint egyes szervek (máj, vese, csont, szőr) Fe-, Cu-, Zn- és Mn-koncentrációjára

Az FA_D és a HA_D – nagy vastartalmuk miatt – dózistól függően emelték az alkalmazott tápok vaskoncentrációját. Az FA_D 0,2; 0,4 és 0,8%-os dózisa szignifikánsan ($p < 0,05$) növelte a vastagbél tartalom vastartalmát. A HA_D 0,2; 0,4 és 0,8%-ban adagolva – a kontrollhoz képest – szignifikánsan ($p < 0,05$) csökkentette máj vastartalmát. Az FA_D nem befolyásolta ezt a paramétert. Az FA_D-kiegészítés minden dózisa szignifikánsan ($p < 0,05$) növelte a vese vaskoncentrációját. Ezzel szemben a HA_D 0,2%-ban, és a feletti koncentrációban csökkentette a vese vastartalmát. A csökkenés a 0,8%-os kiegészítés esetén szignifikáns ($p < 0,05$) volt.

Az FA_D és a HA_D mindegyik dózisa szignifikánsan ($p < 0,05$) csökkentette a vastagbél tartalom rézkoncentrációját a kontrollhoz képest. A máj réztartalmát – a kontrollhoz képest – szignifikánsan ($p < 0,05$) növelte a táp FA_D-val való 0,2 és 0,8%-os kiegészítése. A HA_D-t tartalmazó tápot fogyasztó csoportok esetében – a kontrollhoz képest – a 0,1%-os kiegészítés szignifikánsan ($p < 0,05$) növelte, a 0,2%-os kiegészítés viszont szignifikánsan ($p < 0,05$) csökkentette a máj réztartalmát. A nagyobb (0,4 és 0,8%) HA_D-kiegészítésű tápok nem befolyásolták ezt a paramétert.

A HA_D mindegyik koncentrációban szignifikánsan ($p < 0,05$) csökkentette a vastagbél tartalom cinktartalmát. Az FA_D 0,1; 0,4 és 0,8%-os koncentrációban szignifikánsan ($p < 0,05$) csökkentette a vese cinkkoncentrációját. Az FA_D 0,8%-os, a HA_D 0,1 és 0,4%-os adagja szignifikánsan ($p < 0,05$) csökkentette a combcsont cinktartalmát.

Az FA_D és a HA_D egyik dózisa sem befolyásolta szignifikánsan a táp, a vastagbél tartalom, a máj, a vese, a combcsont és a szőr mangántartalmát.

5. Következtetések

A fulvosav és a huminsav gazdasági paraméterekre kifejtett hatásából levonható megállapítások összefoglalása

Az intézeti körülmények között tartott és ovalbuminnal immunizált SPF patkányokban – a kontrollhoz viszonyítva – sem a FA_D sem a HA_D nem befolyásolta szignifikáns mértékben a takarmányfelvételt, a súlygyarapodást, ellenben a FA_D szignifikáns mértékben rontotta a fajlagos takarmány-felhasználást.

A HA_D hatása egyik vizsgált paraméterre vonatkozóan sem volt dóziszfüggő.

A kísérlet 7-14. napja között igen erős ($R=-0,996$) polinomiális összefüggés volt a FA_D dózisa és a fajlagos takarmány-felhasználás között, mely szerint a 0,4%-os bekeverési szint mutatkozott a legjobbnak.

A FA_D és a HA_D takarmányfelvételre és testsúlyra kifejtett hatása szignifikánsan eltérő, ugyanis a HA_D-kiegészítésben részesült állatok takarmányfelvétele és testsúlya szignifikánsan nagyobb volt, mint a FA_D csoportoké, ami alapján valószínűsíthető, hogy a FA_D étvágycsökkentő és/vagy ízrontó.

A kísérlet adatai arra utalnak, hogy a szakirodalomban található, humuszanyagokkal kapcsolatos számos ellentmondás egyik fő oka a vizsgált anyagok eltérő FA:HA-arányában keresendő. Mindezek mellett az alábbi okok játszhatnak még fontos szerepet:

- a kísérletekben használt humuszanyagok különböző dózisai,
- a vizsgálati anyagok adagolásának időtartama,
- a kísérletekben használt állatfaj,
- az eltérő környezeti terhelés (főleg intézeti és nagyüzemi vizsgálatok között),
- az etetés időtartama alatt az immunizálás megléte vagy annak hiánya.

A fulvosav és a huminsav immunválaszra kifejtett hatásából levonható megállapítások összefoglalása

Mind az FA_D mind a HA_D kifejezett immunstimuláns hatást mutatott.

Az FA_D- és a HA_D egyaránt a humorális immunválaszt fokozta. Az ovalbumin ellen adott humorális immunválasz szempontjából a 0,4%-os FA_D- és HA_D-kiegészítés bizonyult az optimális koncentrációnak.

A FA_D- és a HA_D immunstimuláns hatása a gyakorlati takarmányozás számára igen nagy jelentőséggel bírhat, hiszen patogénterhelésnek kitett állományokban a humuszanyagok erős humorális immunstimuláns hatása hozamnövekedést is eredményezhet. Feltehetően erre vezethető vissza a humuszanyagok szakirodalomban közölt nagyüzemi kísérletekben mért hozamfokozó hatása.

A fulvosav és a huminsav bélfőrára kifejtett hatásából levonható megállapítások összefoglalása

Mind a FA_D, mind a HA_D kedvezően befolyásolta a vastagbélfőra egyensúlyát, mivel két kitevővel csökkentette a maradványfőrához tartozó szulfitredukáló anaerob csírák számát a kontrollhoz képest.

A HA_D-tartalmú táp kedvezően módosította a bélfőra egyensúlyi állapotát azáltal, hogy növelte a tejsavtermelő/coliform arányt.

A HA_D tartalmú tápnek a tejsavtermelő/coliform arányra kifejtett hatása dóziszfüggő volt, e tekintetben a 0,2%-os koncentráció bizonyult a legkedvezőbbnek.

A fulvosav és a huminsav összantioxidáns-kapacitásra (FRAP) és májra (AST aktivitás) kifejtett hatásából levonható megállapítások összefoglalása

Sem a FA_D sem a HA_D nem változtatta meg a vérplazma összantioxidáns-kapacitását.

Az AST adatai és a szövettani vizsgálat alapján a tesztanyagoknak nem volt májkárosító hatása.

Egyik vizsgált paraméter esetében sem volt dóziszfüggő hatás, ami arra utal, hogy az FA_D és a HA_D – 0,1-0,8%-os tartományban alkalmazva a tápokban – e tekintetben biztonságosnak tekinthető.

A fulvosav és a huminsav pajzsmirigyre (TSH-, T₃-, T₄-plazmakoncentráció, T₃/T₄-hányados) kifejtett hatásából levonható megállapítások összefoglalása

Sem a FA_D, sem a HA_D nem befolyásolta szignifikáns mértékben a vérplazma TSH-, T₃- és T₄-koncentrációját, valamint a T₄/T₃-hányadost.

A FA_D-kiegészítés alkalmazott dózisa viszont igen szoros pozitív korrelációban (R=0,991) voltak a vérplazma TSH-szintjével, és negatívban a T₄/T₃-hányadossal (R=-0,966), azaz a szakirodalomban közölt hipotireoid hatásért nagy valószínűséggel a humuszanyagok FA frakciója felelős.

A FA_D hatása dóziszfüggőnek tekinthető.

A fulvosavnak és a huminsavnak a vastagbél-tartalomra, valamint egyes szervek (máj, vese, csont, szőr) Fe-, Cu-, Zn- és Mn koncentrációjára kifejtett hatásából levonható megállapítások összefoglalása

Mind a FA_D, mind a HA_D igen jól felszívódott és mindkét anyag jelentős vasforrásnak tekinthető.

A HA_D-vel bevitt és felszívódott többletvas nem mutatható ki a májban és a vesében, sőt csökken azok vaskoncentrációja, ami arra utal, hogy – amennyiben még nem telített a felszívódott HA_D vaskötő kapacitása – vasat vonhat el a szervekből (pl: máj, vese).

Ellentétben a vassal, a réz és a cink felszívódását mindkét tesztanyag dóziszfüggően javította, a HA_D esetében ez a hatás 2-3-szor hatékonyabb volt.

Mindkét vizsgálati anyag csökkentette a csont cinktartalmát.

6. Új tudományos eredmények

Kísérleteink alapján kijelenthetjük, hogy az FA-t és a HA-t – a különböző vizsgálati paraméterekre kifejtett eltérő hatásuk miatt – nem szabad egységes anyagnak tekinteni és hatásukat mindenképp célszerű külön-külön vizsgálni.

Mindkét tesztanyag nagyon erős és tartós humorális immunstimuláns hatású, ami az immunalapú hozamfokozás szempontjából jelentős lehet a nagyüzemi állattartásban.

A HA-tartalmú táp kedvezően módosítja a bélflóra egyensúlyi állapotát azáltal, hogy csökkenti a szulfitredukáló anaerob csírák számát és növeli a tejsavtermelő/coliform baktériumok arányát.

A humuszanyagok szakirodalomban is leírt enyhe hipotireoid hatása az FA-hoz köthető.

Nem tartható az a tudományos nézet, mely szerint a HA a humuszanyagok minden esetben nagy molekulatömeg és rosszul felszívódó frakciója.

Amennyiben még nem telített a felszívódott HA vaskötő kapacitása, akkor – jelentős vastartalma ellenére – vasat vonhat el a szervekből (pl: máj, vese).

A réz és a cink felszívódását – ellentétben a vassal – mindkét tesztanyag dóziszfüggően javítja, a HA esetében ez a hatás 2-3-szor hatékonyabb.

7. A doktori kutatás eredményeinek közzélése

Lektorált folyóiratokban megjelent közlemények:

Vucskits, A.V., Hullár, I., Bersényi, A., Andrásófszky, E., Tuboly, T., Szabó, J.: **A fulvosav és a huminsav hatásának vizsgálata. 1. Gazdasági mutatók, immunstimuláns hatás.** Magy. Áo. Lapja, Budapest, 2010. 132 (5), 278-284. (IF.: 0,2)

Vucskits, A.V., Hullár, I., Bersényi, A., Andrásófszky, E., Kulcsár, M., Szabó, J.: **Effect of fulvic and humic acids on performance, immune response and thyroid function in rats.** J. Anim. Physiol. a. Anim. Nutr., 94 (2010), 6. 721-728. (IF.: 1,075)

Szabó, J., **Vucskits, A. V.**, Andrásófszky, E., Berta, E., Bersényi, A., Börzsönyi, L., Pálfi, V., Hullár, I.: **Effect of dietary electrolyte balance on production, immune response and mineral concentration of the femur in broilers.** Acta Vet. Hung., (2011) 59 (3) 295-310. (IF.: 0,673)

Előadások nemzetközi konferenciákon:

Vucskits, A. V., Hullár, I., Szabó, J.: **The effect of fulvic and humic acid on the synthesis of T3 and T4 hormones in rats.** 10th Congress of the European Society of Veterinary and Comparative Nutrition (ESVCN), 2006. Október 5-7, Nantes (Franciaország), 114.

Vucskits, A. V., Hullár, I., Andrásófszky, E., Berta, E., Bersényi, A., Szabó, J.: **Effect of different cation-anion balanced feed on the immune response and digestive enzyme levels of poultry.** 11th Congress of the European Society of Veterinary Comparative Nutrition (ESVCN), 2007. November 1-3, Lipcse (Németország), 42.

Poszter prezentációk nemzetközi konferenciákon:

Vucskits, A. V., Andrásófszky E., Bersényi, A., Szabó, J.: **The effect of fulvic and humic acid on the intensity of the immune response in rats.** 10th Congress of the European Society of Veterinary and Comparative Nutrition (ESVCN), 2006. Október 5-7, Nantes (Franciaország), 113.

Vucskits, A. V., Hullár, I., Szabó, J.: **The effect of fulvic and humic acid on the synthesis of T3 and T4 hormones in rats.** 10th Congress of the European Society of Veterinary and Comparative Nutrition (ESVCN), 2006. Október 5-7, Nantes (Franciaország), 114.

Vucskits, A. V., Hullár, I., Szabó, J.: **The effect of fulvic and humic acid on the Calcium, Phosphorus and Microelement (Cu, Zn, Mn, Fe) concentrations of bone in rats.** 10th Congress of the European Society of Veterinary and Comparative Nutrition (ESVCN), 2006. Október 5-7, Nantes (Franciaország), 115.

Vucskits, A. V., Hullár, I., Andrásófszky, E., Berta, E., Bersényi, A., Szabó, J.: **Influence of humic substances on the immune response of rats with special regard to their possible adverse effects.** 13th International Conference on Production Diseases in Farm Animals, 2007. Július 29 – Augusztus 4, Lipcse (Németország), 242

Vucskits, A.V., Hullár, I., Andrásófszky, E., Hetényi, N., Szabó, J.: **The effect of Fulvic and Humic acid supplementation on the intensity of the immune response in rats.** 1st Central and Eastern European Laboratory Animal Conference (CEELA), Budapest, 2009. Május 23.

Szabó, J., **Vucskits, A. V.**, Andrásófszky, E., Berta, E., Bersényi, A., Börzsönyi, L., Hullár, I.: **Effect of dietary electrolyte balance on production, and mineral concentration of femur of broiler chickens.** 14th Congress of the European Society of Veterinary and Comparative Nutrition, 2010. Szeptember 6-8, Zurich (Svájc), 105.

Előadások hazai konferenciákon:

Vucskits, A. V., Berta, E., Andrásófszky, E., Szabó, J.: **A huminsav és a fulvonsav hatása a csont kalcium, foszfor és mikroelem (Cu, Zn, Mn, Fe) tartalmára patkányokban.** Akadémiai Beszámoló, MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága, Budapest, 2005. 32. 19.

Vucskits, A. V., Kulcsár, M., Hullár, I., Szabó, J.: **Huminsav és fulvonsav hatása a plazma TSH, T3 és T4 koncentrációjára patkányokban.** Akadémiai Beszámoló, MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága, Budapest, 2005. 32. 20.

Vucskits, A. V., Andrásófszky, E., Bersényi, A., Surján, J., Szabó, J.: **Huminsav és fulvonsav hatása az immunválasz intenzitására patkányokban.** Akadémiai Beszámoló, MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága, Budapest, 2005. 32. 21.

Vucskits, A. V., Hullár, I., Andrásófszky, E., Berta, E., Bersényi, A., Szabó, J.: **Szervetlen (ammónium-vanadát) és szerves – vanádium-humát – kötésben lévő vanádium hatásának összehasonlítása patkány kísérletben.** Akadémiai Beszámoló, MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága, Budapest, 2007. 34. 10.

Vucskits, A. V., Hullár, I., Andrásófszky, E., Hetényi, N., Szabó, J.: **A huminsav és a fulvosav hatása az immunválasz intenzitására patkányokban.** Akadémiai Beszámoló, MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága, Budapest, 2008. 35. 5.

Vucskits, A. V., Hullár, I., Andrásófszky, E., Szabó, J.: **A huminsav és a fulvosav hatása az immunválasz intenzitására patkányokban.** Akadémiai Beszámoló, MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága, Budapest, 2010. 37. 8.

8. Köszönetnyilvánítás

Elsőként szeretném megköszönni témavezetőim, **Dr Szabó József** és **Dr. Hullár István** segítségét. Mindkettejük szakmai hozzáértése és tapasztalata elengedhetetlen segítségnek bizonyult a disszertáció elkészítésében. Külön köszönöm nekik a türelmüket és, hogy a lelkiismeretem hangjai voltak a kellő pillanatokban.

Köszönettel tartozom az Állattenyésztési, takarmányozástani és Laborállat-tudományi intézet dolgozóinak, név szerint: **Andrásófszky Emesének, Berta Erzsébetnek, Krizsán Juditnak, Koncz Klárinak, Gerics Rózsának, Pöntör Ildikónak, dr. Hetényi Nikolettának, Aipel Lászlóné Natasának, dr. Bersényi Andrásnak, Szolnoki Zsoltnak és Hirt Károlynak** a munkám elvégzéséhez nyújtott segítségükért.

Az immunológia paraméterek feldolgozásában nyújtott segítségéért köszönettel tartozom **Dr. Tekes Lajosnak**. A szövettani vizsgálatok elvégzéséért **Dr. Glávits Róbertet** illeti köszönet. **Dr. Kulcsár Margitnak** a pajzsmirigy hormonok meghatározásában nyújtott segítségét köszönöm. A FRAP- és AST-vizsgálatok végzésében nyújtott segítségéért **Ribiczeyné Szabó Piroskának** tartozom köszönettel. **Dr. Szigeti Gábor** segítése a bakteriológia vizsgálatok elvégzésében volt nélkülözhetetlen.

Köszönöm **Dr. Csicsor Jánosnak**, hogy rendelkezésünkre bocsájtotta a kísérletek elvégzéséhez szükséges vizsgálati anyagokat (FA_D és HA_D).

Szeretnék köszönetet mondani **családomnak** a dolgozat elkészítése során tanúsított türelmükért és támogatásukért, nélkülük mindez nem jöhetett volna létre.